

Models Of Improving The Quality Of Education In World Experience

Muxammadjonov Muslimbek Muhsinjon o'g'li

Kokand University, Department of Education, Lecturer

Abstract

This research explores global models aimed at improving the quality of education, focusing on best practices implemented in developed countries such as the United States, Finland, South Korea, and Singapore. The study analyzes key aspects of these models, including effectiveness, innovative approaches, increasing the efficiency of the learning process, professional development of teachers, and improvement of assessment systems. It also examines the recommendations of international organizations such as UNESCO and OECD (particularly PISA assessments) in enhancing education quality. The paper concludes with proposals for adapting the most suitable international models to the context of the Uzbek education system.

Annotatsiya

Mazkur ilmiy ishda dunyo miqyosida ta'lim sifatini oshirish bo'yicha qo'llanilayotgan ilg'or modellarning o'rganilishi hamda ularning asosiy jihatlari tahlil qilingan. Rivojlangan davlatlar (AQSh, Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur kabi) tajribasiga tayangan holda, ta'lim tizimida natijadorlik, innovatsion yondashuvlar, o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, o'qituvchilarning malakasini rivojlantirish va baholash tizimlarini takomillashtirish kabi yo'nalishlar yoritilgan. Shuningdek, xalqaro tashkilotlar – UNESCO, OECD (PISA baholashlari) va boshqa muassasalar tavsiyalari asosida ta'lim sifatini oshirishda qo'llanilayotgan strategiyalar ko'rib chiqilgan. Ish yakunida o'zbek ta'lim tizimi uchun mos keladigan modellarni tanlab, ularni milliy kontekstda tatbiq etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

KIRISH

Ta'lim sifati — bu har bir mamlakat uchun strategik ustuvor yo'nalishdir. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida xalqaro hamjamiyat ta'limni rivojlantirishda bir qator model va mexanizmlarni sinovdan o'tkazib, eng samarali yondashuvlarni amaliyotga joriy etmoqda. Xususan, AQSh, Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur, Yaponiya va boshqa ilg'or ta'lim tizimlariga ega davlatlar o'z tajribasida ta'lim sifatini oshirish bo'yicha kompleks, tizimli yondashuvlarga asoslangan model va mexanizmlarni ishlab chiqqan.

AQSh tajribasi: akkreditatsiyaga asoslangan sifat menejmenti

AQShda oliy ta'lim muassasalari uchun ta'lim sifati birinchi navbatda mustaqil akkreditatsiya agentliklari tomonidan baholanadi. Bu tizim o'zining shaffofligi, tahliliy mexanizmlari va jamoatchilik nazorati bilan ajralib turadi. Har bir oliy ta'lim muassasasi bevosita o'zining ichki sifat monitoring tizimiga ega bo'lib, "Continuous Improvement" (doimiy takomillashtirish) modelini amal qilmoqda.

Bundan tashqari, ABET, AACSB, NEASC kabi tashkilotlar muhandislik, biznes va boshqa yo'nalishlar bo'yicha ta'lim sifatini baholaydi. Dasturlar mehnat bozori talablariga muvofiqligi, o'qituvchilar salohiyati, talaba natijalari va innovatsion infratuzilmalar asosida reytinglanadi. Talabalarning mustaqil fikrlashi, innovatsion yechimlar ishlab chiqishi va jamiyatdagi ijtimoiy faolligi ham baholash mezonini hisoblanadi.

Finlyandiya modeli: ishonch, mustaqillik va individual yondashuv.

Finlyandiya ta'lim tizimi bugungi kunda jahonning eng barqaror va samarali tizimlaridan biri hisoblanadi. Bu mamlakatda ta'lim sifati quyidagi printsiplarga asoslanadi:

1. O'qituvchiga ishonch – barcha bosqichlardagi o'qituvchilar magistr darajasiga ega bo'lib, ularning pedagogik erkinligi to'liq kafolatlanadi.

Baholashning yengil va shaffofligi – milliy testlar mavjud emas, baholash ko‘proq formatif (rivojlantiruvchi) shaklda amalga oshiriladi.

Shaxsiylashtirilgan ta‘lim – har bir talabaning psixologik, intellektual, ijtimoiy ehtiyojlari inobatga olinadi.

Sifat kafolati tizimi – oliy ta‘lim muassasalari o‘z ichki sifat monitoring tizimini yuritadi va davlat tomonidan faqat strategik ko‘mak beriladi.

Finlyandiyada o‘quvchilarga ustunlik bermasdan, ularni real hayotga tayyorlashga yo‘naltirilgan ta‘lim muhit yaratiladi. Bu esa ta‘lim sifati oshirishining ichki motivatsiya va kuchli madaniy infratuzilmaga asoslangan modelidir.

Singapur tajribasi: STEM va liderlik asosidagi ta‘lim modeli. Singapurda ta‘lim sifati davlat siyosatining yadro nuqtasi hisoblanadi. “Teach Less, Learn More” (Kamroq o‘qit, ko‘proq o‘rgat) shiori ostida Singapur o‘zining innovatsion, raqamlashtirilgan va kelajak kasblariga moslashtirilgan ta‘lim modelini shakllantirdi. Asosiy jihatlari quyidagilar:

1. STEM fanlariga ustuvorlik – ilm-fan, texnologiya, muhandislik va matematika fanlariga chuqur tayyorgarlik.
2. O‘qituvchilar lideri modeli – har bir o‘qituvchi ham pedagog, ham innovator, ham lider sifatida o‘rganiladi.
3. Baholashning ko‘p bosqichli modeli – formatif, summativ va metakognitiv baholash tizimlari mavjud.
4. Iqtisod bilan integratsiyalashgan ta‘lim – oliy ta‘lim dasturlari sanoat bilan chambarchas bog‘langan bo‘lib, talaba amaliyot davomida real kasbiy muammolarni hal qiladi. Natijada, Singapur talabalarining PISA (Programme for International Student Assessment) va TIMSS kabi xalqaro testlardagi natijalari yuqori ko‘rsatkichlarga ega.

Yaponiya tajribasi: an‘anaviylik va texnologik uyg‘unlik. Yaponiya oliy ta‘limida sifatni oshirishda “kaizen” (doimiy yaxshilash), “gakko” (maktab jamoasi) va “benkyo” (o‘zlashtirishga sadoqat) kabi qadriyatlar asosiy o‘rin tutadi. Asosiy model xususiyatlari:

1. Qattiq intizom va madaniy yondashuv – talabalar o‘zlashtirishga yuqori darajada mas‘uliyat bilan qaraydi.
2. Texnologik integratsiya – robototexnika, AI va IoT bo‘yicha ilg‘or laboratoriyalar, sun‘iy intellekt asosida dars modullari mavjud.
3. Ko‘nikmalarga yo‘naltirilgan o‘qitish – har bir ta‘lim dasturida o‘rgatilayotgan nazariy bilimlar bilan amaliy ko‘nikmalar uyg‘unlashtirilgan.

Yaponiyada ta‘lim sifati o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi ichki madaniyat, mehnatsevarlik, jamoaviylik va halollik tamoyillariga asoslanadi.

Janubiy Koreya tajribasi: milliy yuksalishga yo‘naltirilgan ta‘lim siyosati. Koreyada ta‘lim sifati — bu milliy brend darajasiga ko‘tarilgan. Hukumat tomonidan qabul qilingan “Smart Education 2025” konsepsiyasi asosida raqamli ta‘lim, karyera yo‘naltiruvchi dasturlar, startup markazlari va xalqaro sertifikat tizimlari faol joriy qilinmoqda. Mamlakatda:

- Raqamli ta‘lim kontenti milliy bazasi mavjud;
- Har bir talaba uchun shaxsiy rivojlanish xaritasi tuziladi;
- Ta‘lim sifati baholashda milliy onlayn platformalardan foydalaniladi (Edunet, Neis, K-MOOC).

Xalqaro tajribalarning umumiy xulosasi shuni ko‘rsatadiki, samarali va barqaror ta‘lim sifatiga erishish uchun quyidagi universal model komponentlari zarur:

1. Mustaqil sifat nazorati tizimi – ichki va tashqi baholash mexanizmlarining muvozanatli integratsiyasi;
2. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv – psixologik, individual va motivatsion ehtiyojlar asosida ta‘limni moslashtirish;
3. STEM va raqamli savodxonlik – zamonaviy texnologiyalarni o‘zlashtirishga yo‘naltirilgan o‘quv dasturlari;

4. O'qituvchi salohiyati va metodik erkinlik – doimiy malaka oshirish, ilmiy-tadqiqot va ijodiy yondashuvni qo'llab-quvvatlash;

5. Akademik mobillik va xalqaro hamkorlik – global ta'lim maydonida integratsiyani kuchaytirish.

Avvalo, ta'lim sifati zamonaviy yondashuvlarda ko'p omilli va tizimli kategoriyaga aylangani, u nafaqat bilim berish natijalari, balki ta'lim jarayonining tashkil etilishi, boshqaruv samaradorligi, o'quv muhiti va ta'lim oluvchining shaxsiy rivojlanish trayektoriyasiga bog'liqligi bilan belgilanadi, degan qarashlar asoslandi. Sifat tushunchasi faqatgina yakuniy baholash yoki reyting ko'rsatkichlari orqali emas, balki butun ta'lim tizimining integral holati sifatida talqin qilinishi zarurligi ko'rsatib o'tildi, shuningdek, ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar ham batafsil ko'rib chiqildi. Ichki omillar qatorida o'quv dasturlarining zamonaviyligi, o'qituvchilar malakasi, baholash tizimining adolatligi, o'quv muhiti va ta'lim texnologiyalarining holati tahlil qilindi. Tashqi omillar sifatida davlat siyosati, mehnat bozori talablari, xalqaro ta'lim standartlari, jamiyatning ta'limga bo'lgan munosabati va axborot texnologiyalarining ta'siri alohida ko'rsatib o'tildi. Bu yondashuvlar asosida ta'lim sifatiga ta'sir qiluvchi omillar kompleks, o'zaro bog'liq va dinamik hodisa ekanligi isbotlandi. Muhim yo'nalishlaridan biri bu – jahon tajribasida ta'lim sifatini boshqarish va oshirishga oid ilg'or modellarni o'rganishdir. AQSh, Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya va Yaponiya tajribalari tahlili shuni ko'rsatdiki, sifatni oshirish uchun har bir davlat o'zining milliy shart-sharoitiga mos, lekin xalqaro talablar bilan uyg'un yondashuvlarni shakllantirmoqda.

XULOSA

Xususan, o'qituvchi salohiyati, baholashda mustaqillik, talabaga yo'naltirilgan metodlar, raqamli infratuzilma va universitet-avtonomiya munosabati sifatlilikni belgilovchi asosiy omillar sifatida tan olinmoqda.

Shu asosda xulosa qilish mumkinki, ta'lim sifatini nazariy jihatdan chuqur tahlil qilish orqali uning zamonaviy talqini, baholash mezonlari va indikatorlari, unga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillar tizimi, shuningdek xalqaro tajribalarda qo'llanilayotgan ilg'or boshqaruv modellari ilmiy asosda ochib berildi. Mazkur asosiy tushunchalar, tahlillar va taqqoslamalar taklif qilinadigan mexanizmlarni asoslash, ularni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish va amaliyotga tatbiq etishda nazariy zamin bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Menejment, darslik/ N.K.Yo'ldoshev, G.E. Zaxidov.

B.X.XODJAYEV Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017-yil, 416 bet

Saidnazarova Gulshan Bolta qizi, Tarbiya fanini o'qitish metodikasi. / [Matn]: o'quv qo'llanma / G.B. Saidnazarova - Buxoro: "BUXORO DETERMINANTI" MCHJning Kamolot nashriyoti, 2024. – 232 b.

PARDAYEV A.X., PARDAYEVA Z.A. BOSHQARUV HISOBI. 2014.-318 b

Қосимов Е.Н. Ташкилот ва ташкилий бошқариш назарияси: Олий ўқув юртлари учун дарслик/Суз боши муаллифи: Ш.Н. Зайнутдинов. - Т.: А. Қодирий номидаги халқ мероси нашр., 2004. - 208 б

Александр Александрович Ташкиллаштирувчи Висоцкий схема. Компания тузилмасини ишлаб чиқиш: Александр Александрович Висоцкий. - Тошкент. «Fan ziyosi»- nashriёти. 2021 йил, 256 б.

В. В. СЕРИКОВ, ОБУЧЕНИЕ КАК ВИД ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ -М.-2008. 256 с.

Saidnazarova Gulshan Bolta qizi, Tarbiya fanini o'qitish metodikasi. / [Matn]: o'quv qo'llanma / G.B. Saidnazarova - Buxoro: "BUXORO DETERMINANTI" MCHJning Kamolot nashriyoti, 2024. – 232 b.

Jalilova Dilshoda Ural qizi, 2O'tkirova Sevara, 3Pirmurodova Zulfizar, 4O'ralova Durdona,
XALQARO BAHOLASH TIZIMINING ASOSIY XUSUSIYATLARI VA TA'LIM
SOHASIDAGI AHAMIYATI// INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE "ACTUAL ISSUES OF PRIMARY EDUCATION: PROBLEMS,
SOLUTIONS AND DEVELOPMENT PROSPECTS" April 26, 2024